

SUMMARY

Kozubenko N., Gvozdetska S. Ways of activation of students' educational-cognitive activity at the physical training lessons (an example of practical lessons in gymnastics).

The main problem in solution of increasing the efficiency and quality of training of future specialists is the problem of activation of students' educational-cognitive activity with the support on the development of cognitive activity, interest and self-dependency. An interest is a strong factor which stimulates activity. It is characterized by positive emotion, by presence of cognitive side of this emotion and by expression of activity's motive. One of the reasons for loss of this interest is unfitness of the majority of traditional methods of teaching. It encourages professionals to seek new approaches to enhance students' cognitive activity at physical training classes. The problem encourages the teachers to organize the training process so that first of all to achieve positive motivation to the study of the subject, to generate in students the ability to acquire knowledge independently.

The success of the learning process, the efficiency of using different methods and forms of education are largely dependent on the appropriate choice of teaching means. Under the system of teaching means is meant a set of objects and actions, required for the realization of goals of the educational process in the didactic cycle. The article presents various means of Physical Education which could be widely used by the teachers to enhance students' educational-cognitive activity. Means of teaching are all the elements of the learning environment which are deliberately used by the teacher to achieve a purposeful learning process and a fruitful interaction with students.

Special value in the decision of the problem of activation of students' educational-cognitive activity is the search of effective means and further perfection of methods and receptions of studies. Their introduction will allow to improve considerably students' level of professional skills. One of the conditions in the formation of pedagogical skills of a teacher of Physical Education is the ability to possess knowledge in the subject of «Theory and methods of teaching gymnastics». The article deals with some ways of activation of students' educational-cognitive activity at practical classes in gymnastics.

Key words: activation, cognitive activity, students, gymnastics, self-dependency, methods of studies, educational-cognitive activity.

УДК 378.048.2

I. М. Козубцов

Науковий центр зв'язку та інформатизації
Військового інституту телекомунікацій
та інформатизації НТУУ «КПІ»

МОДЕЛЬ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ, АД'ЮНКТІВ

У статті науковому суспільству запропоновано обговорити основний результат дисертаційного дослідження, новий зміст навчання й екзаменаційно-залікової сесії аспірантів у новій методологічній компетентній моделі. Зміст навчання відповідає розробленій уперше освітньо-професійній програмі підготовки аспірантів у контексті компетентного підходу. З метою підвищення якості підготовки аспірантів рекомендовано ввести атестацію у формі кандидатських іспитів із дисциплін: методологічні основи наукових досліджень і основи педагогіки та психології вищої школи.

Ключові слова: освітньо-професійна програма, зміст навчання, аспірантура, система, модель, компетентна модель підготовки аспірантів, формування, міждисциплінарна науково-педагогічна компетенція.

Постановка проблеми. З упровадженням Болонського процесу у вищу школу нами запропоновано переглянути існуючу концепцію підготовки наукових (НК) і науково-педагогічних кадрів (НПК) в аспірантурі. Така необхідність, на наш погляд, пов'язана з чисельними розбіжностями існуючої системи в контексті ЗУН парадигми з компетентною парадигмою.

Положення [22, 4] не визначають освітньо-кваліфікаційну характеристику та освітньо-професійну програму підготовки НПК і НК і, як наслідок, у закладах аспірантури, ад'юнктури вищого навчального закладу, наукової установи не досягають реалізації державної філософії освіти.

Рішення цієї наукової проблеми відображає логічний матеріал дисертаційного дослідження [17], яке проводиться в рамках наукових програм: Національної доктрини розвитку освіти в Україні [20]; Законом України «Про вищу освіту» [2]; основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2009–2013 роки [21].

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз Інтернет-простору за групою ключових слів на предмет виявлення публікацій, пов'язаних із питанням компетентної підготовки аспірантів, виявив колективну монографію Б. І. Бедного, А. А. Мироноса [1]. Акцентовано увагу на необхідності створення диференційованого підходу до підготовки аспірантів із різних наукових галузей. Монографія надихнула дисертанта пропустити зміст типової програми підготовки вчених крізь міждисциплінарну призму [12]. У результаті зародилась ідея необхідності синтезу моделі освітнього стандарту підготовки вчених у аспірантурі [9].

Мета статті. Науковому суспільству запропоновано новий зміст компетентного навчання аспірантів та ад'юнктів за новою розробленою вперше освітньо-професійною програмою.

Виклад основного матеріалу. Загальний бюджет навчального часу підготовки аспірантів та ад'юнктів і розподіл представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл загального бюджету навчального часу підготовки ад'юнктів

Бюджет навчального часу на	ВВНЗ	НДУ
Навчальну програму підготовки	20 тижнів	20 тижнів
План підготовки та захисту дисертації	120 тижнів	120 тижнів
Відпустку та святкові дні	16 тижнів	16 тижнів
Загальний бюджет навчального часу	156 тижнів	156 тижнів

Зміст навчальної програми підготовки й обсяг навчального часу стали однаковими для ВНЗ і НДУ представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Зміст навчальної програми підготовки ад'юнктів

№ п/п	Найменування дисципліни	Обсяг навчального часу	
		ВНЗ	НДУ
1.	Навчально-професійні дисципліни	1210 годин	1210 годин
2.	Дослідження	6048 годин (112 тижнів)	6048 годин (112 тижнів)
3.	Захист дисертації	432 години (8 тижнів)	432 години (8 тижнів)
4.	Всього	140 тижнів	140 тижнів

Розподіл навчального часу за навчальними дисциплінами, що рекомендуються для вивчення за термін навчання в аспірантурі (ад'юнктурі), а також розподіл навчального часу та звітність за дисциплінами, представлено в табл. 3. Підсумувавши бюджет часу, відведеного на підготовку НК та НПК, отримуємо приблизно 1210 годин. Враховуючи правове поле щодо дозволеної можливості збільшувати загальний бюджет часу в 1210 годин, не перевищує 25% від діючих норм. Отже, ця компетентна модель за бюджетом часу не суперечить чинному законодавству.

Вибір такої структури змісту навчання витікає з відмінностей цільової підготовки НПК у ВНЗ та НУ [22, 4], що виключає виникнення розглянутої нами проблеми [18]. Вона особливо актуальна для науково-педагогічних колективів у Збройних Силах України. Існуючий механізм варіативної зміни між науковою та науково-педагогічною діяльністю взагалі не опрацьований. Знання й уміння, що закладені в зміст навчання НК та НПК, не сприяють гармонійній варіації. Отже, відмінність у змісті програм підготовки НК та НПК є головним чинником створення проблеми [7; 8; 18].

Вирівнювання обсягу навчального часу ґрунтується на твердженні, що в разі необхідності за рішенням ученої (наукової, науково-технічної) ради ВНЗ (НДУ), до навчального плану підготовки аспірантів (ад'юнктів) можуть бути включені додаткові дисципліни або збільшений час на вивчення визначених дисциплін, але загальний час навчання не може перевищувати 25% від визначеного. Цю умову ми обираємо за правову основу, що дозволяє удосконалювати сучасну методологічну модель підготовки.

Засоби діагностування якості під час атестації також зазнали змін. Статус заліку з дисциплін: методологічні основи наукових досліджень і основи педагогіки та психології вищої школи замінено на кандидатський екзамен. Цим ми підвищимо відповідальність здобувача до підготовки до екзамену, екзаменаційна комісія об'єктивніше оцінить рівень знань, умінь, навичок і компетенцій, а результат оцінювання буде відображено в додатку до диплому про закінчення аспірантури (ад'юнктури) [10, 15].

Отже, кандидатські екзамени згідно нової ОПП передбачено з дисциплін [13]:

- філософії (за напрямом філософії розвитку наукового напрямку за профілем підготовки згідно паспорту спеціальності);
- іноземної мови (за вибором аспіранта);
- спеціальності (за профілем підготовки згідно паспорту спеціальності);
- педагогіки та психології вищої школи;
- методологічних основ наукових досліджень.

Згідно до перспективної методологічної компетентної моделі підготовки аспірантів практичне формування міждисциплінарної науково-педагогічної компетенції [17] передбачено під час планової науково-педагогічної практики [14]. Практика позитивно сприяє формуванню професійної майстерності за двома напрямками наукової та науково-технічної діяльності. Запровадження цілеспрямованої підготовки за напрямками сформує у здобувачів спроможність варіативно виконувати професійні обов'язки, визначені в законах України «Про вищу освіту» [2] та «Про наукову та науково-технічну діяльність» [3]. Отже, цей методологічний системний підхід, очевидно, спростує існуючий варіативний парадокс [16]. Орієнтовний розподіл навчального часу за науково-педагогічною практикою та роками навчання представлено в табл. 3.

Процес формування наукової та педагогічної складових загальної міждисциплінарної науково-педагогічної компетенції наочно представлено в роботі [14]. На відміну від існуючої в запропонованій системі підготовки нахил зроблено на перший рік навчання з метою формування методології науково-дослідних пошуків. Запізнення її запровадження пояснює те, що більшість здобувачів не своєчасно розпочинають проводити науково-дослідний пошук.

Усі кандидатські іспити проводяться за рахунок часу, передбаченого на індивідуальну роботу аспірантів (ад'юнктів). Заліки проводяться в години, що відведені для вивчення відповідних дисциплін.

**Розподіл навчального часу за навчальними дисциплінами
та роками навчання**

Найменування дисципліни	годин	за роками підготовки			Звітність
		1	2	3	
Філософія	110	110	-	-	канд.іспит
Іноземна мова	140	140	-	-	канд.іспит
Спеціальність (за профілем підготовки)	300	100	100	100	канд.іспит
Педагогіка та психологія вищої школи	200	100	100	-	канд.іспит
Методологічні основи наукових досліджень	100	100	-	-	канд.іспит
Організація та проведення навчально- виховного процесу, методичної, наукової та науково-технічної діяльності	100	30	70	-	залік
Організація наукових досліджень	100	30	70	-	залік
Нормативно-правові основи вищої освіти	30	-	-	-	залік
Нормативно-правові основи наукової та науково-дослідницької діяльності	30	-	-	-	залік
Педагогічна практика	50	25	20	5	висновок кафедри
Наукова практика	50	25	5	20	висновок лабораторії
Всього годин	1210	660	365	125	

Міждисциплінарні зв'язки змісту програми (навчання) підготовки наукових і науково-педагогічних працівників із кваліфікаційною роботою – дисертацією представлені наочно на рис. 2 [5].

Автором у роботі [11] висунуто ідею про необхідність описати сформовану власну науково-педагогічну систему нових знань у навчальному процесі в дисертації в окремому розділі. Подальші дослідження достовірно підтвердили в її необхідності, яка є фрагментом динамічної наукової картини світу знань наукових і науково-педагогічних працівників [6; 23; 19].

Соціально-економічна оцінка. Запропонована методологічна компетентна модель підготовки аспірантів, ад'юнктів, здобувачів з новою освітньо-професійною програмою сприяє: підвищенню культурного рівня осіб; покращенню рівня праці фахівців різних освітньо-кваліфікаційних

рівнів; підвищенню рівня освіти фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; рішенню проблеми варіативності [16].

Висновки з дослідження. Запропонована методологічна компетентна модель із новим змістом типової програми підготовки НК та НПК не суперечить вимогам законодавства України, існуючим нормативно-правовим актам і логіці очевидних педагогічних явищ.

Здобувач наукового ступеня, який успішно засвоїв зміст типової програми навчання та успішно пройшов атестацію (складання заліків і кандидатських іспитів), має повноцінне право вченого, в подальшому за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно буде займатися науковою або науково-педагогічною діяльністю.

Атестація здобувачів у формі кандидатських іспитів із дисциплін: методологічні основи наукових досліджень і основи педагогіки та психології вищої школи підвищить якість підготовки.

В атестації зміна статусу заліку на екзамен, що очевидно підвищить відповідальність здобувача до підготовки, екзаменаційна комісія об'єктивніше оцінить рівень знань і умінь, а результат оцінювання буде відображено в додатку до диплому про закінчення аспірантури (ад'юнктури).

Науковою новизною є вперше адекватне позитивне прийняте рішення щодо підвищення соціально-економічної ефективності підготовки здобувачів учених ступенів в Україні в новій методологічній компетентній моделі.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Уточнення наповнення змістовних блоків таблиці та часовий розподіл.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бедный Б. И. Подготовка научных кадров в высшей школе. Состояние и тенденции развития аспирантуры : монография. / Б. И. Бедный, А. А. Миронос]. – Нижний Новгород : Изд-во ННГУ, 2008. – 219 с.

2. Закон України «Про вищу освіту» // Голос України, 2002. – 5 березня.

3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Закон від 13.12.1991 № 1977-XII // Відомості Верховної Ради України від 24.03.1992 – 1992 р., № 12, стаття 165.

4. Інструкція про організацію підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів у Збройних Силах України. Наказ Міністра оборони України та Міністра освіти і науки України від 30 червня 2000 р. № 194/265 (зміни згідно Наказу Міністра оборони України та Міністра освіти і науки України №662/771 від 14.11.2006 р.).

5. Козубцов И. Н. Диссертация научно-педагогического работника как элемент междисциплинарных исследований / И. Н. Козубцов // XVII Международная научно-техническая конференция «Информационные системы и технологии (ИСТ-2011)» (23 апреля 2011 г.). – Нижний Новгород. Нижегородский государственный технический университет им. Р. Е. Алексеева, 2011. – С. 365–366.

6. Козубцов И. Н. Роль и взаимосвязь теории и методики профессионального образования в процессе синтеза целостной научно-педагогической картины мира [Электронный ресурс] / И. Н. Козубцов // Бизнес. Образование. Право. Вестник Волгоградского института бизнеса, 2013. – № 2 (23). – С. 73–78. – Режим доступа : http://vestnik.volbi.ru/files/vestnik_23.pdf.

7. Козубцов И. Н. Проблема подготовки молодых научно-педагогических кадров в аспирантуре / И. Н. Козубцов, Л. С. Козубцова // Научно-технический журнал «Новые технологии в образовании». – Воронеж : Мастеринг, 2009. – № 5. – С. 86–88.

8. Козубцов И. Н. Проблема подготовки молодых научно-педагогических кадров для высших военных учебных заведений в адъюнктуре / И. Н. Козубцов, Л. С. Козубцова // Становление и развитие военной педагогики в России ; материалы Всероссийской научно-практической конференции с международным участием, посвященной 85-летию со дня рождения выдающегося военного педагога и психолога Барабанщикова А. В. (г. Пенза 7 – 9 октября 2009 г.). – Пенза : Пензенский государственный педагогический университет им. В. Г. Белинского, Военный университет Министерства обороны РФ, 2009. – С. 182–185.

9. Козубцов И. Н. От идеи к синтезу модели образовательного стандарта подготовки ученых в аспирантуре [Электронный ресурс] / И. Н. Козубцов, О. О. Герасименко // X Международная научно-методическая конференция «Новые образовательные технологии в вузе» (Екатеринбург, 6 – 8 февраля 2013 года). – Режим доступа : http://notv.urfu.ru/files/notv_2013_sbornik.rar.

10. Козубцов І. М. Атестація міждисциплінарної науково-педагогічної компетентності вчених у формі кандидатських іспитів в рамках Болонського процесу [Електронний ресурс] / І. М. Козубцов // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць / [За заг. ред. проф. В.І. Сипченка] – Вип. LIX. – Ч. II Слов'янськ : СДПУ, 2012. – С. 3–9. – Режим доступа :

http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gnvp/2012_59_2/1.pdf.

11. Козубцов І. М. Дисертація – як засіб формування науково-педагогічним працівником системи нових знань в навченому процесі / І. М. Козубцов // Сучасні проблеми радіотехніки та телекомунікацій «РТ – 2011» : Матеріали 7-ої міжнар. молодіжної наук.-техн. конф., Севастополь 11 –15 квітня 2011 р. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Севастоп. нац. техн. ун-т; наук. ред. Ю.Б. Гімпілевич. — Севастополь : СевНТУ, 2011. – С. 434.

12. Козубцов І. М. Зміст типової програми підготовки вчених крізь призму міждисциплінарної науково-педагогічної компетентності Болонського процесу [Електронний ресурс] / І. М. Козубцов // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал. – Суми : Сумський державний педагогічний університет ім. А. С.Макаренка, 2011. – № 6–7 (16–17). – С. 203–210. – Режим доступа : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pednauk/2011_6-7/203.pdf.

13. Козубцов І. М. Зміст типової програми підготовки вчених крізь призму міждисциплінарної науково-педагогічної компетентності Болонського процесу / І. М. Козубцов // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. – Суми: Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, 2011. – № 6–7 (16–17). – С. 203–210.

14. Козубцов І. М. Оцінка адекватності міждисциплінарної науково-педагогічної практики наукових і науково-педагогічних кадрів / І. М. Козубцов // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць / [За заг. ред. проф. В. І. Сипченка] – Спецвип. 8. – Ч. II. – Слов'янськ : СДПУ, 2012. – С. 83–87.

15. Козубцов І. М. Оцінка адекватності моделі змісту кандидатських іспитів / І. М. Козубцов // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць / [За заг. ред. проф. В.І. Сипченка] – Вип. LVIII. – Ч.ІІ. – Слов'янськ : СДПУ, 2011. – С. 44–53.

16. Козубцов І. М. Проблема варіативності між науковою та науково-педагогічною видами діяльностей військових вчених / І. М. Козубцов, Ю. В. Котова // Materiály VIII Mezinárodní vědecko-praktická konference «Věda a vznik – 2011/2012» – Díl 20. Pedagogika: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – Stran 34–38.

17. Козубцов І. М. Філософія формування міждисциплінарної науково-педагогічної компетентності вчених / І. М. Козубцов // Наука и образование : сб. тр. Международный научно-методический семинар, (13–20 декабря 2011 г., ОАЭ г. Дубаи) – Хмельницкий : Хмельницкий национальный университет, 2011. – С. 120–122.

18. Козубцов І. М. Проблема збереження кадрових науково-педагогічних працівників у вищій військовій освіті України / І. М. Козубцов, Л. С. Козубцова, М. К. Козубцов // Повышение качества, надежности и долговечности технических систем и технологических процес сов : Сборник трудов VIII Международной НТК, 5-12 декабря 2009 г., г. Хургада, (Египет). – Хмельницкий : Хмельницкий Национальный ун-т, 2009. – С. 183–186.

19. Мараховський Л. Ф. Наукова школа – основа сучасної міждисциплінарної аспірантури / Л. Ф. Мараховський, І. М. Козубцов // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка : зб. наук. праць. Вип. 20 / Глухівський НПУ ім. О.Довженка; редкол: О. І. Курок (відп. ред.) [та ін.]. – Глухів : ГНПУ ім. О.Довженка, 2012. – С. 54–61.

20. Національна доктрина розвитку освіти в Україні (затверджена Указом Президента України 17 квітня 2001 р., №327/2002). – К., 2002.

21. Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2009–2013 роки. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України, Національної академії наук України від 26.11.2009 №1066/609. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 19.05.2010 №337/17632.

22. Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 р. №309.

23. Kozubtsov I. Fundamentals of building the interdisciplinary prism and filters in scientific and pedagogical aspects / I. Kozubtsov, K. Fedorova // «Ғылым және білім» Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің ғылыми-практикалық журналы. Ғылым және білім. – 2012. – №4 (29) – С. 145–151.

РЕЗЮМЕ

Козубцов И. Н. Модель содержания обучения образовательно-профессиональной программы методологической компетентной модели подготовки аспирантов, адъюнктов.

В статье научному обществу предложено обсудить основной результат диссертационного исследования, новое содержание учебы и экзаменационно-зачетную сессию аспирантов в новой методологической компетентной модели. Содержание учебы отвечает разработанной впервые образовательно-профессиональной программе подготовки аспирантов в контексте компетентного подхода. С целью повышения качества подготовки аспирантов предложено вести аттестацию в форме кандидатских экзаменов с дисциплин: методологические основы научных исследований и основы педагогики и психологии высшей школы.

Ключевые слова: *образовательно-профессиональная программа, содержание учебы, аспирантура, система, модель, компетентная модель подготовки аспирантов, формирование, междисциплинарная научно-педагогическая компетенция.*

SUMMARY

Kozubtsov I. Model training contents educational and vocational programs methodologically competent model of training graduate students, adjunct.

The paper proposed the scientific community to discuss the main results of the research, new learning content and exam-record session, graduate students in the new methodological competent model. The curriculum is developed first meets the educational and vocational training program for graduate students in the context of competent approach. In order to improve the quality of post-graduate qualification recommended to put in the form of candidate tests in the disciplines: philosophy (in the direction of philosophy of science directly according to their training by specialty passport), foreign language (optional graduate), speciality (according to their training passport of speciality), pedagogy and psychology of high school and methodological bases of research. Thus we raise responsible applicant to prepare for the exam, Examination Commission objectively assess the knowledge level, skills and competencies as a result of evaluation will be reflected in the annex to the diploma of graduation (adjunction).

Practical formation of interdisciplinary research and teaching competencies provided during the planned research and educational practice. The author of the work put forward the idea of the need for a thesis in a separate section to describe the current research and teaching their own system of new knowledge in the classroom. Further studies reliably confirmed its necessity, which is a fragment of a dynamic scientific world of scientific knowledge and teaching staff.

Methodological competent model of training graduate students, adjunct, competitors with new educational and professional program it raises the cultural level of people, the advancement of labor experts from different educational levels, improve education specialists from different educational levels, solving the problem of variability.

Methodological competent model with new content typical training program for graduate students, adjunct, not inconsistent with the legislation of Ukraine, existing laws and regulations and the obvious logic of educational phenomena. Competitor degree who has successfully mastered the content of a typical training program and successfully passed certification (making tests and candidate tests) has full rights of scientists, further regular employment and in accordance with the employment agreement (contract) is professionally engaged in scientific and scientific-pedagogical activity.

Scientific novelty is the first time an adequate positive decision to improve the socio-economic efficiency of training candidates Degrees in Ukraine in the new methodological competent model.

Key words. *Educationally professional program, maintenance of studies, аспирантура, system, model, competent model of preparation of graduate students, forming, interdisciplinary scientifically-pedagogical jurisdiction.*